

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «Φιλοσοφία για παιδιά»

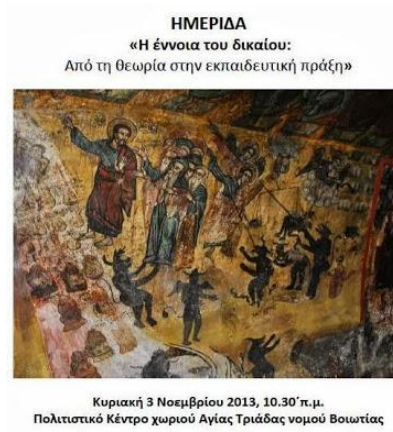

Η **φιλοσοφία για παιδιά** είναι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό την εξοικείωσή τους με τη φιλοσοφία και με την πρακτική της διδασκαλίας της φιλοσοφίας σε παιδιά. Περιελάμβανε 3 ημερίδες, από 5 βιωματικά σεμινάρια σε ομάδα εκπαιδευτικών Π.Ε στη Λιβαδειά και στη Θήβα τα οποία πλαισιώθηκαν από 6 κινηματογραφικές ταινίες και Σχέδια Εργασίας για εκπαιδευτικούς.

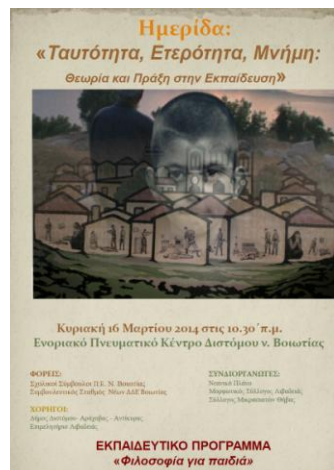
ΥΠΕΥΘΥΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

Κατσιφή - Χαραλαμπίδη Σπυριδούλα, Ζουγανέλη Άννα, Ντιντή Άννα .

Η 1^η ημερίδα έγινε στην Αγία Τριάδα-Βοιωτίας στις 03/11/2013 με θέμα:
«Η έννοια του δικαίου».

Η 2^η ημερίδα στις 16/4-2014 στο Δίστομο-Βοιωτίας με θέμα:
«Ταυτότητα, Ετερότητα, Μνήμη: Θεωρία και Πράξη στην Εκπαίδευση»

και η 3^η ημερίδα στις 18/5/2014 στη Θήβα με θέμα:
«Πολιτειότητα, Ενεργός πολίτης»

Εφαρμογή του Προγράμματος στην τάξη

Διδακτικοί στόχοι του Προγράμματος

Στόχος της εφαρμογής του προγράμματος ήταν οι μαθητές:

- να μάθουν κάνουν διάλογο.
- να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους αιτιολογώντας την.
- να μάθουν να ακούνε τον συνομιλητή τους και να ανταλλάσσουν τις ιδέες τους σεβόμενοι τη διαφορετική άποψη.
- να μάθουν να διαχειρίζονται τις διαφωνίες.
- να αναπτύξουν την παρατηρητικότητα και τη φαντασία τους.
- να καλλιεργήσουν το ομαδικό και συνεργατικό πνεύμα.
- να τονώσουν την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμησή τους.

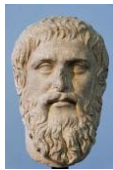
Τα “Φιλοσοφικά Βήματα”

- Τι είναι η Φιλοσοφία.
- Επιλογή του θέματος - φιλοσοφική έννοια - Δίκαιο και Άδικο.
- Δημιουργία του “φιλοσοφικού κύκλου”.
- Ορισμός των Κανόνων της συζήτησης.
- Ανάγνωση της ιστορίας από τον εκπαιδευτικό στον φιλοσοφικό κύκλο.
- Αναδιήγηση της ιστορίας από τους μαθητές με τη φορά του κύκλου λέγοντάς την κομμάτι - κομμάτι ή ολόκληρη για την κατανόηση της ιστορίας.
- Γραφή στον πίνακα την ώρα της αναδιήγησης της ιστορίας, λέξεων κλειδιά ή προτάσεων, σύνδεση μεταξύ τους και γραφή του ονόματος του μαθητή που λέει τη λέξη ή την πρόταση.
- Διαλογική συζήτηση με ερωτήσεις που θέτουμε στα παιδιά πάνω στην ιδέα που θέλουμε να αναπτύξουμε.
- Οι ερωτήσεις θα είναι του τύπου: “ποια είναι η δική σου γνώμη;- γιατί το λες αυτό;-τι θα έκανες εσύ στη θέση του ήρωα;- εσύ πως θα τελειώνες την ιστορία;” Για καθετί που μας απαντούν οι μαθητές μας πρέπει να ζητάτε ένα γιατί. Χρησιμοποιούμε αντιπαραδείγματα και υποθετικές ερωτήσεις για να συνεχίσουμε τον διάλογο.
- Ο ρόλος μας θα είναι αυτός του “αόρατου συντονιστή”. Υποστηρίζουμε και θα κατευθύνουμε τη συζήτηση όταν χρειαστεί. Δεν εκφράζουμε την δική μας άποψη και δεν απαντούμε στα ερωτήματα εμείς, αλλά αφήνουμε τα παιδιά να σκεφτούν μόνα τους τις πιθανές λύσεις και επιμένουμε να δικαιολογούν πάντα την απόψή τους.
- Δε μας ενδιαφέρει να καταλήξει κάπου η συζήτηση ούτε να βγει ένα ομόφωνο συμπέρασμα. Αυτό που θέλουμε είναι να μάθουμε στα παιδιά να συζητούν μέσα στα πλαίσια του φιλοσοφικού διαλόγου.
- Το πρόγραμμα της Φιλοσοφίας για παιδιά μπορεί να καλύψει τις διδακτικές ώρες που αφορούν στα μαθήματα της “Φιλιαναγνωσίας” και της “Ευέλικτης Ζώνης”.

Οι διδακτικές ενέργειες που ακολουθήσαμε στην Α' τάξη:

1. Αρχικά είπαμε λίγα λόγια για τη Φιλοσοφία σε επίπεδο Α' τάξης θέτοντας στα παιδιά την ερώτηση.- Τι είναι η Φιλοσοφία;

Φιλοσοφία είναι η επιστήμη που ασχολείται με ερωτήσεις πάνω σε θέματα που απασχολούν τους ανθρώπους γύρω από τη ζωή τη φύση το δίκαιο το άδικο προσπαθώντας να δώσει μία λογική απάντηση. Η λέξη φιλοσοφία είναι σύνθετη και σημαίνει αγάπη για τη σοφία. Τη λέξη αυτή τη χρησιμοποίησε πρώτη φορά ο μεγάλος Φιλόσοφος και Μαθηματικός, Πυθαγόρας. Ένας πολύ σημαντικός Φιλόσοφος ήταν και ο Πλάτωνας.

Ο **Πλάτωνας** (427 π.Χ.–347 π.Χ.) ήταν αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος από την Αθήνα, ο πιο γνωστός μαθητής του Σωκράτη και δάσκαλος του Αριστοτέλη. Το έργο του με τη μορφή φιλοσοφικών διαλόγων έχει σωθεί ολόκληρο. Ο Πλάτωνας έγραψε την “Απολογία του Σωκράτη”, “το Συμπόσιο” και δύο διαλόγους, την “Πολιτεία” και τους “Νόμους” όπου εκεί περιέγραψε την ιδανική πολιτεία.

2. Δημιουργήσαμε τον “φιλοσοφικό κύκλο” και ορίσαμε τους “φιλοσοφικούς κανόνες” που θα ακολουθήσουμε κατά τη διαδικασία της συζήτησης.

ο φιλοσοφικός κύκλος

Φιλοσοφικοί Κανόνες

- Ακούω τη δασκάλα όταν αφηγείται την ιστορία και δεν μιλάω με τους συμμαθητές μου.
- Ακούω προσεχτικά τους συμμαθητές μου όταν λένε τη γνώμη τους.
- Περιμένω τη σειρά μου να μιλήσω.
- Δικαιολογώ πάντοτε την απόψή μου.
- Σέβομαι τη γνώμη του άλλου κι ας μην συμφωνώ μαζί του.

3. Τη φετινή χρονιά μιλήσαμε για το **Δίκαιο και το Άδικο** και το προσεγγίσαμε μέσα από δύο ιστορίες. Τον “κύκλο με την κιμωλία” του Μπρεχτ και “το δαχτυλίδι του Γύγη” από την Πολιτεία του Πλάτωνα.
Πριν ασχοληθούμε τις ιστορίες αυτές κάναμε μία φιλοσοφική συζήτηση πάνω στις έννοιες “δίκαιο και άδικο” θέτοντας στα παιδιά μια γενική ερώτηση:
-Τι είναι για σένα δίκαιο και τι είναι άδικο στο χώρο του σχολείου και γιατί;

Τα παιδιά έγραψαν την απόψή τους σε ένα φύλλο χαρτί και τη διάβασαν μεγαλόφωνα. Θέτοντας στα παιδιά ερωτήσεις του τύπου “γιατί το λες αυτό;-εσείς οι άλλοι τι πιστεύετε για αυτό που είπε ο συμμαθητής σας; άρχισε μια συζήτηση σε επίπεδο Α' τάξης με στόχο να εξασκηθούμε στο φιλοσοφικό διάλογο.

4. Η πρώτη ιστορία που διαπραγματευτήκαμε ήταν με αφορμή τη θεατρική παράσταση που παρακολούθησαμε **“ο κύκλος με την κιμωλία” του Μπρεχτ.**

Πρόκειται για ένα λαϊκό, διδακτικό παραμύθι του Γερμανού δραματουργού, σκηνοθέτη και ποιητή, που αφηγείται την ιστορία μιας γυναίκας της Γκρούσα, υπηρέτριας στο αρχοντικό του πρίγκιπα Καζμπέκι, που αγάπησε σαν δικό της ένα παιδί το οποίο σώζει από το θάνατο, αφού η βιολογική του μητέρα το εγκατέλειψε στη βιασύνη της να φύγει για να γλιτώσει από τους επαναστάτες που σκότωσαν τον άντρα της. Η Γκρούσα καταφεύγει στα βουνά για να σώσει τη ζωή του μικρού πρίγκιπα. Στην αρχή της είναι βάρος, αλλά σιγά σιγά μαθαίνει να τον αγαπάει σαν πραγματική μητέρα του. Ο κύκλος με την κιμωλία είναι παράλληλα η ιστορία του Αζντάκ του κλεφτοκοτά που έγινε δικαστής, επειδή στην επανάσταση έκρυψε στο σπίτι του τον Μεγάλο Δούκα και του έσωσε τη ζωή. Το έργο αφηγείται πώς ο Αζντάκ με τη βοήθεια του **κύκλου με την κιμωλία** έκρινε, αν ο μικρός πρίγκιπας ανήκε στην πραγματική του μητέρα τη βασίλισσα ή τη θετή του μητέρα, την Γκρούσα....

Στα παιδιά αφού είδαν την παράσταση, δώσαμε ένα **φύλλο εργασίας** με μια εικόνα που δανειστήκαμε από το φύλλο εργασίας της δασκάλας Πράππα Αγγελικής και την πλαισιώσαμε με ερωτήσεις σχετικά με το έργο έτσι ώστε να γίνει μία συζήτηση στο σπίτι με τους γονείς τους πάνω στο έργο.

**Εκπαιδευτικό πρόγραμμα “Φιλοσοφία για παιδιά”
Θεατρική παράσταση: “Ο κύκλος με την κιμωλία” του Μπέρτολντ Μπρεχτ.**

Συζήτησε με τους γονείς σου και απάντησε προφορικά σχετικά με το θεατρικό που παρακολουθήσαμε:

1. Σε ποια εποχή διαδραματίστηκαν τα γεγονότα;
2. Ποιοι ήταν οι πρωταγωνιστές της παράστασης;
3. Σε ποιον ήρωα θα ήθελες να μοιάσεις και γιατί;
4. Η απόφαση του Δικαστή ήταν δίκαιη και γιατί;
5. Εσύ τι θα έκανες αν ήσουν Δικαστής;

--Ζωγράφισε τα γράμματα και γράψε μέσα στον κύκλο μία από τις δύο λέξεις: **Βασίλισσα – Υπηρέτρια**

Την επόμενη μέρα αναλύσαμε στην τάξη το παραπάνω φύλλο εργασίας και ακολουθώντας τα **“Φιλοσοφικά Βήματα”** ξεκινήσαμε το φιλοσοφικό διάλογο.

5. Η δεύτερη ιστορία που διαπραγματευτήκαμε ήταν ο μύθος [“Το δαχτυλίδι του Γύγη” από την Πολιτεία του Πλάτωνα όπως το έχει διασκευάσει η κ. Άννα Ντιντή.](#)

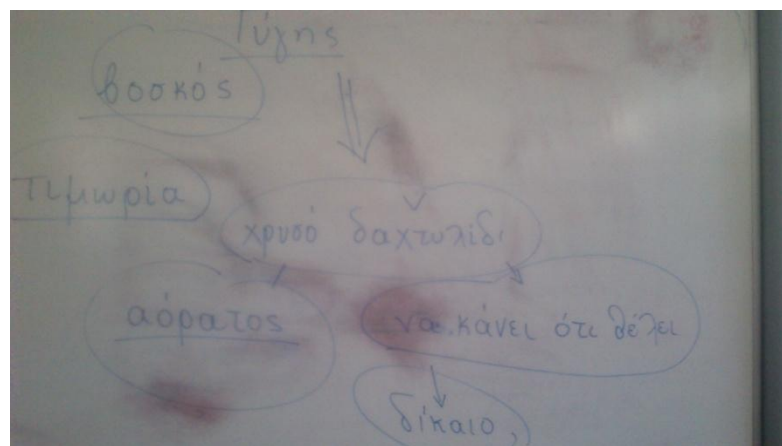

Χρησιμοποιήσαμε την [παρουσίαση της δασκάλας Έφης Μαυροειδή](#) για να παρουσιάσουμε το μύθο. Εμείς τον τροποποιήσαμε λίγο σε κάποια σημεία λόγω της μικρής ηλικίας των μαθητών της Α' τάξης.

“ Το δαχτυλίδι του Γύγη”

Ακολουθώντας τα “Φιλοσοφικά Βήματα” ξεκινήσαμε τη συζήτηση στο φιλοσοφικό κύκλο.

Μερικές από τις ερωτήσεις που θέσαμε στα παιδιά μετά από την αναδιήγηση της ιστορίας και τις ερωτήσεις για την κατανόησή της ήταν:

- Ήταν δίκαιο αυτό που έκανε ο Γύγης και γιατί;
- Έπρεπε να τιμωρηθεί ή όχι;
- Μπορούμε να τον δικαιολογήσουμε γιατί ήταν φτωχός;
- Αν έβρισκες εσύ το δαχτυλίδι τι θα έκανες;

Πηγές:

- Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα: Φιλοσοφία για παιδιά.
- Εκπαιδευτικό υλικό Άννας Ντιντή.
- Διαδίκτυο-Εγκυκλοπαιδείες.